

O'QUVCHILARDA XORIJIY TILNI O'RGANISH JARAYONIDA YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLAR

*Miliyeva Sayyora Solixon qizi,
Fan va texnologiyalar universiteti
"Tillar" kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Har qanday xorijiy tillardan olib boriladigan darslarning maqsadi - o'quvchilar tomonidan ma'lum bir bilimlarni o'zlashtirilishi, ko'nikma va malakalarni egallashlari, egallangan bilimlarni amaliyotda qo'llash, qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ular tomonidan ijodiy faoliyat tajribasini to'planishini ta'minlaydigan psixologik-pedagogik shart-sharoitlarni yaratishdan iboratdir.*

Ma'lumki, ta'lim tizimi o'ziga xos murakkab jarayondir. Bunda asosan faoliyat o'quvchilarga xorijiy tillarni egallashda darsni maqsadga qaratilgan samarali faoliyati yuzaga kelishi. O'qitish pedagog va o'quvchilarning o'quv maqsadlariga erishish, o'quv rejalari va dasturlarida o'zlashtirishlari ko'zda tutilgan bilim, ko'nikma va malakalarini egallashga qaratilgan birgalikdagi faoliyatini ifodalaydi. Bu jarayonda pedagog gohida boshqaruvchi ayrim hollarda ishtirokchi sifatida gavdalanadi.

Ta'lim jarayonining asosiy ishtirokchisi bu o'quvchi shaxsi sanaladi. O'quvchi o'qituvchi tomonidan berilayotgan bilimlarni maqsadga muvofiq o'zlashtirishga harakat qilishi kerak. Ta'limga nisbatan o'quvchi shaxsida salbiy kechinmalarning mavjudligi, o'quv faoliyatida qo'yilayotgan talablar va uni bajarish bilan bog'liq ravishda imkoniyatlarni mos kelmasligi natijasida ularda qiyinchiliklar uchrab turadi. Shu tarzda o'quvchilar ta'lim olishi jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarga qo'yidagilarni kiritish mumkin:

Pedagogik sabablar:

- fanlarni o'qitish jarayonidagi kamchiliklar;
- bilim olishdagi uzilishlar;
- o'quv materialini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar;
- o'qituvchi tomonidan o'quvchi shaxsiga nisbatan talablarning ortib borishi;
- o'qituvchi tomonidan avtoritar boshqaruvni o'quv jarayonida me'yoridan ortiq qo'llanishi.

Ijtimoiy-maishiy sabablar:

- bola hayotidagi nomaqbul sharoitlar;
- ota ona tomonidan bola tarbiyasida noto'g'ri hulq-atvorni nomoyon qilishi;
- oilaning past darajasidagi moddiy ta'minlanganligi;
- kun tartibining mavjud emasligi;
- uy sharoitida bolani ta'lim olishi uchun yetarli sharoitni yo'qligi;
- bolaning nazoratsizligi va qarovsizligi.

Fiziologik sabablar:

- o'quvchining turli xil kasalliklarga chalinishi;
- o'quvchining umumiy salomatligi uning o'quv faoliyatida samarali o'qishi uchun yetarli emasligi;
- markaziy nerv tizimini harakat funksiyalaridagi buzilishlar.

Psixologik sabablar:

- diqqat, xotira kabi bilish jarayonini yetarli darajada rivojlanmaganligini;

- berilayotgan materialni anglab olish va tushinishning sekinligi;
- nutqning yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- o'quv-bilishga nisbatdan qiziqishning yo'qligi;
- dunyoqarashning torligi;
- o'qishga nisbatan noto'g'ri munosabat;
- mehnat qila olmaslik;
- o'quvchi shaxsida o'quv o'quv faoliyati usullari va malakalarining noto'g'ri shakllanganligi;
- aqliy rivojlanishdagi muammolar;
- hulq-atvordagi muammolar;
- hissiy va shaxsiy muammolar;
- atrofdagilar bilan munosabatga kirishishida yuzaga keladigan muloqatdagi qiyinchiliklar.

Ayrim o'yinlarda o'qituvchi tomonidan o'qitishning metod va metodikalarini noto'g'ri qo'llanilishi natijasida o'quvchi shaxsida ta'limni qiyinchilik sifatida idrok qilish shakllanadi.

O'z navbatida ta'limda qiyinchiliklarni his etuvchi bolalarda bunday holatlarni oldini olish uchun quyidagi vaziyatlardan foydalanish samarali hisoblanish mumkin.

1. Darsning "Optimistik start" vaziyati. Dars boshlanishi bilan sinfda shunday vaziyatni yaratish lozimki, unda o'z-o'zidan mushohada yuritish. Zo'riqish, qo'rquv, o'ziga ishonmaslikni bartaraf etishga qaratilgan shart-sharoit yaratilsin. Masalan, "o'zingiz eshiting", "siz qanday yo'l tutasiz", "siz qanday o'ylaysiz", "menga sizni fikringiz qiziq", va hokozo. Bunda har qanday nuqtai nazarni qo'llagan holda hamma narsani gapirish mumkin.

2. **Muammoli vaziyat.** Qaerda muammo bo'lmasa, u yerda tafakkur ham bo'lmaydi. Muammo ta'lim orqali muammoni mustaqil ravishda qo'yish va uning elementlari mustaqillik, faollik, o'z-o'zini hurmat qilish, o'z qadrini bilish hissini shakllantirishga yordam beradi.

3. **Tanlov vaziyati.** Bunday vaziyatlarni o'quv jarayonlariga kiritish o'quvchida tashabbus va individuallikni nomoyon qilishga hamda turli hodisalarni tushunishga nisbatan nuqtai nazarni shakllanishiga shuningdek, ularni mohiyatini tushunish, vaziyatga qarab muammoni qo'ya olish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bunday vaziyatda "nima bilan isbotlaysan?" savoli o'rnlidir.

ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. –T., "O'zbekiston", 2017 y.
2. Jalolov J.J. **Chet til o'qitish metodikasi.** – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
3. Hoshimov O'., Yoqubov I. **Ingliz tili o'qitish metodikasi.** – Toshkent: Sharq, 2003.
4. Пассов Е.И. **Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению.** – Москва: Русский язык, 1989.
5. Щукин А.Н. **Методика преподавания иностранных языков: теория и практика.** – Москва: Филоматис, 2006.
6. Бим И.Л. **Теория и практика обучения иностранным языкам.** – Москва: Просвещение, 1988.
2. www.tdpu.uz
3. www.pedagog.uz